

דבר העורך

למעלה מן הזמן

הגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל (בספרו נפש חיה) מבאר ומאיר רוממותה של עבודת השי"ת המיוחדת לבת ישראל, ומאריך ומחזק את מעלת תפילת נשות ישראל, וזהו אחד מהיסודות עליהן נשען כלל ישראל.

ואמר, אשה במהותה אינה יכולה להתחייב לבוא בזמן, אם הילד הקיא על הבגדים, היא לא יכולה לרוץ כעת לבית הכנסת להתפלל, כי תפקידה כעת לדאוג לילד, ולכן התורה פטרה את הנשים ממצוות עשה שהזמן גרמא, ומעתה כאשר אנו עוסקים בדיני זמן קריאת שמע וזמן תפילה, מובן מדוע לנשים יש מהלך מיוחד בדינים אלו, שכן אשה היא למעלה מן הזמן. ויש בה גם הדרכה לשלום בית, שבדרך כלל האיש מחובר מאוד לשעון, ויודע בדיוק מה עושה בכל רגע נתון, אבל האשה אינה יודעת לתאם את עצמה עם הזמנים כמו האיש.

ושמעתי **מאמי מורתי תלית"א מנהלת ארגון 'פתח הבית'**, שיש נשים שאומרות שאין להן זמן להתפלל כי יש להן בית עם ילדים, עם עומס של טרדות. ובאמת היא אומרת אדרבה היא הנותנת, יש לכן בית עם ילדים, כמה סיעתא דשמיא צריך שהכל ילך כשורה, געזונט פרנסה נחת, נו... איך אפשר לא להתפלל, וכל אשה תעשה בחכמה כיצד לא לוותר על תפילותיה שכלל ישראל זקוק להם ביותר, והכל לפי הענין!

האשה מברכת שְׁשֶׁשְׁנֵי פְרָצוֹנֵי, שמנוהלת תמיד כרצונו יתברך, לעיתים הקב"ה מיעד את תפקידה להתפלל את כל התפילות בעיתם ובזמנם בבית הכנסת ברוב עם, ולפעמים הקב"ה רוצה שבזמן נעילה בשיא הנשגב של ימים נוראים, היא תשב עם הילדים בגן העיר ותספר להם סיפורים, ותאכל ותשקה אותם.

וידוע שהתפילה שאישה 'חוטפת' בין טיפול בילד להכנת ארוחה, בוקעת ועולה עד כיסא הכבוד ולא צריכה סיוע לתפילה שתתקבל.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'זמן תפילה בנשים'

עָרַב וּבָקַר וְצָהָרִים

תפילה כהלכה: נושאי הגיליונות בסדרת תפילת נשים, גיליון 443 'חיוב נשים בתפילה'. גיליון 444 'מנהגי הנשים בתפילה'. גיליון 445 'נשים בקריאת שמע'. גיליון 446 'סדרי התפילות בנשים'. הגיליון הנוכחי 447 (האחרון בסדרה) 'זמן תפילה בנשים'.

לאחר בירור דיני נשים בתפילת שמונה עשרה, קריאת שמע וברכותיה, ושאר חלקי התפילה, יתבאר במאמר שלפנינו, כיצד נוהגות הנשים לגבי זמן קריאת שמע וזמן תפילה, האם צריכות להקפיד על זמנים אלו כמו אנשים, או שמספיק לקיים מצוות אלו אפילו שלא בזמנם, כיון שאינן חייבות בדרגת החיוב של האנשים?

וכגון שאשה קמה במקום מאוחר אחרי זמן קריאת שמע, ואחרי זמן תפילה, בה היא צריכה לעשות כעת לגבי כל סדר התפילה? ומה הדין אם יש לה רק מעט זמן עד זמן תפילה, אלו חלקים בתפילה היא תעדיף?

1. זמן תפילה

הדין באיש: זמן תפילת שחרית מבואר ב**שו"ע** (סימן פט סעיף א) ו**במשנ"ב** (ס"ק ד, ו, ס"ק ז) שהוא לכתחילה מהנץ החמה, ובדיעבד מעלות השחר, עד סוף שעה רביעית שהוא שלישי היום. ואם התפלל אחרי ד' שעות עד חצות, יש לו שכר תפילה ואין לו שכר תפילה בזמנה (כל השעות בזמני התפילה וקריאת שמע, הן שעות זמניות).

שגג ולא התפלל לפני סוף זמן תפילה, רשאי להתפלל עד חצות. הזיד ולא התפלל לפני סוף זמן תפילה, טוב לעשות תנאי, שאם מצד הדין הוא פטור תהיה תפילתו נדבה, כי נחלקו האחרונים האם במזיד רשאי להתפלל עד חצות. אחרי חצות אין להתפלל שחרית.

צדדי החקירה באשה: לגבי זמן תפילה באשה, עלינו לברר האם גם אשה יש זמן תפילה עד ד' שעות כמו לאיש, או שיכולה לכתחילה להתפלל עד חצות כי לא קיבלו עליהן את זמני התפילה, ועוד שעיקר החיוב של נשים הוא בגלל 'רחמי', וזה שייך גם אחרי זמן תפילה עד חצות. אם נניח שצריכה לכתחילה להתפלל קודם זמן תפילה, מה הדין אם לא התפללה עד סוף זמן תפילה, האם יכולה להתפלל אחרי זמן תפילה עד חצות כמו איש. או שמא כיון

ועוד, שאם יחייבו אישה להתפלל בתוך זמן תפילה, עלול לגרום לה למתח ועצבים וחולשה, ובפרט שהרבה פעמים לא תכוין כלל בתפילה בזמנה מחמת הטיפול בילדים, ולכן עדיף להתיר להתפלל עד חצות, ויצאו ידי מצות תפילה שלא בזמנה.

אין צריכות להקפיד: חידוש גדול כותב **האשל אברהם** (בוטשאטש סימן ע), שגם נשים הנזהרות בקריאת שמע ותפילה, ויתכן שקיבלו עליהן כחובה, מכל מקום אין קפידא על הזמן, ואין לחייבן בזמני קריאת שמע ותפילה כחובה, רק אם בפירוש קיבלו על עצמן את זמני התפילה לחובה. ונוטה, שגם המקבלות על עצמן, לא נהפך להן לחובה, כי גם הנזהרות ביותר כמה פעמים אינן נזהרות, ועוד שאינן מצוות בברכות כי הזמן גרמא, ואומרות אותן בתורת רשות, וכל שכן לגבי הזמנים, שלא נהפך לחובה עליהן.

וכתב **ברגשי לב** שהאשל אברהם לשיטתו, שאישה פטורה מתפילה, אך לשיטת רוב הפוסקים שאישה חייבת בקריאת שמע ותפילה, היא חייבת גם להקפיד על זמן תפילה, ומי שקשה לה, בשעת הדחק יכולה לסמוך על המקילים. ולגבי קריאת שמע יש להקל יותר, כי נשים פטורות מקריאת שמע.

עד חצות: ונקט **המשנה הלכות** (חלק יא סימן עה) שיש בתפילה שני דינים, אחד כנגד הקרבנות, ואחד בקשת רחמים, ולגבי החלק של קרבנות נשים פטורות, כדין מצות עשה שהזמן גרמא, ולכן החיוב שלהן הוא רק משום בקשת רחמים, ולכאורה יכולה לכתחילה להתפלל מתי שהיא רוצה עד חצות היום, ואינה צריכה להקפיד על זמן תפילה.

ולדעת **הג"ר מאיר סירוטה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), נשים פטורות מחיוב תפילה שמונה עשרה, ואם מתפללות מותר להן להתפלל עד חצות, ולא צריכות להתפלל עד סוף זמן תפילה, ורשאות להתפלל עד חצות אפילו אם במזיד איחרה את זמן התפילה. אבל ברכות קריאת שמע אין להן לברך רק עד ד' שעות. וברכות השחר וברכות התורה מברכות כל היום.

והורה **הג"ר משה הלברשטאם זצ"ל** (רגשי לב) שלפי מנהג החסידים, אין חסרון לאישה להתפלל ולברך ברכות קריאת שמע אחרי זמן תפילה, אך אם מתפללת בזמן, מקיימת את המצוה יותר בשלימות.

אחרי חצות: לגבי להתפלל בחצי שעה שלאחר חצות, מבואר **ברמ"א** (סימן פט סעיף א) שאסור להתפלל בחצי שעה שאחר חצות. **ובמשנ"ב** (ס"ק ז) הביא מחלוקת אחרונים בענין, ולדינא הכריע כמו הרמ"א, אבל בדיעבד אם התפלל יצא.

לדעת **הגרי"ר ברקוביץ שליט"א** (רגשי לב) יש ללמד הנשים שלא להתפלל בחצי שעה שאחרי חצות, וגם בדיעבד לא תתפלל בזמן זה.

מאיךך לדעת **הגרי"ר רובין שליט"א** (במכתבו מתאריך

שלדעת המג"א אשה אינה חייבת בתפילה שמונה עשרה, מה לה להיכנס לבית הספק ולהתפלל אחרי הזמן, אולי עדיף שלא תתפלל שחרית (ראה גיליון 433).

גם אם נניח שצריכה להתפלל בדיעבד עד חצות, יתכן שברכות קריאת שמע לא תברך רק עד סוף זמן תפילה, כי בשלמא בתפילה נשים חייבות משום דרחמי ניהו, אבל בברכות קריאת שמע נשים פטורות מן הדין, ויש חשש ברכה לבטלה.

עוד צריך לחקור, א. האם נחשבת מזידה במה שלא התפללה עד סוף זמן תפילה או לא. ב. אם נניח שנחשבת מזידה כאשר לא התפללה עד סוף זמן תפילה, האם יש לאשה אפשרות להתפלל תפילת נדבה, כדי שתוכל להתנות ולומר שאם אינה חייבת תהיה תפילתה נדבה. ג. אשה עסוקה ומטופלת בילדים, האם נחשב לאונס או לא.

צריכות להקפיד: לדעת **הגרי"ר אלישיב זצ"ל** (יבקשו מפיהו שער כ פרק י), **והגרש"ו אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פרק ח סעיף מב), **והג"ר חיים קניבסקי זצ"ל** (נקיות וכבוד התפילה אות רנז, רנט), **והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל** (הליכות אבן ישראל פרק לט אות ד), נשים צריכות להקפיד עד זמן תפילה.

והוסיף הגרש"ז"א, אשה שאיחרה זמן תפילת שחרית, נהגו העולם שמתפללת עד חצות, ויש להם על מי שיסמוכו, ומכל מקום עדיף שלא תעשה כן. כיון שבעיקר הדין לדעת הרבה פוסקים חייבת להתפלל רק פעם אחת ביום, למה תיכנס למחלוקת של תפילה לאחר ד' שעות. וגם אשה שמתפללת רק תפילה אחת ביום, עדיף שלא תתפלל שחרית אחרי זמן תפילה, ותתפלל במקום זה תפילת מנחה.

ולדעת **הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני נושאים שונים עמוד קפ) לשיטת **הרמב"ם** שמספיק לנשים בקשה אחת ביום, ודאי לא שייך בהן זמן תפילה. אבל לשיטת **הרמב"ן** ורוב הפוסקים והכרעת המשנ"ב שנשים חייבות בתפילה, ומקפידות להתפלל שתי תפילות ביום, לכאורה חייבות גם בזמני התפילה, אך כיון שיש ספק בדבר, בדיעבד יכולות להתפלל עד חצות, אך אין להפוך את זה למנהג לכתחילה.

ולדעת **הג"ר יהודה אריה דינר שליט"א** (סידור תפילותינו עמוד 779) אשה צריכה להתפלל בתוך זמן תפילה. אם יכלה להתפלל ודחתה במזיד לאחר זמן תפילה, יש פוסקים שאינה רשאית להתפלל. לכן טוב שתתנה שאם מצד הדין היא פטורה, תפילתה תהיה בתורת נדבה, ובמצב זה לא תברך ברכות קריאת שמע, כיון שאין אפשרות לברכן אחרי זמן תפילה, גם לא בתנאי.

וציין למה שכתב **במחזה אליהו** (חלק א סימן יט תשובה ס"ק יד) לגבי אשה המטופלת בילדים, ואינה יכולה להתפלל בזמן התפילה, נחשבת כאונס, ולכן מותר לה להתפלל שחרית ולברך ברכות קריאת שמע גם לאחר שעבר זמן התפילה, עד חצות היום.

אדר שני תשפ"ב) אמת ונכון הדבר שיש ללמד את הנשים שלא להתפלל בזמן זה. אמנם לענין שעת הדחק שאין לאשה זמן אחר כלל במשך היום, נראה דשעת הדחק כדיעבד דמי, ומכל מקום עדיף יותר ללמדן לעשות תנאי כפי שהביא הגר"ע בשם הצ"ח והעתיקו במשנ"ב.

2. זמן קריאת שמע

באנשים: מבואר בשו"ע (סימן נח סעיף א, ג, ו), ובמשנ"ב (ס"ק א, ד, כד, כה, כז), זמן קריאת שמע של שחרית וברכותיה, מתחיל משיכיר את חבירו הרגיל עמו קצת בריחוק ד' אמות, ובאונס מתחיל מעלות השחר. סוף זמן קריאת שמע, הוא עד שלוש שעות. לדעת המגן אברהם (סימן נח ס"ק א) מונים שלוש שעות מעמוד השחר, ולדעת הגר"א (סימן נטט ס"ב) מונים שלוש שעות מהנץ החמה.

עברו שלוש שעות ולא קרא, יקרא בשעה רביעית עם ברכותיה, אפילו אם פשע, ואין לו שכר כקורא בזמנה. עברו ארבע שעות ולא קרא, טוב שיקרא קריאת שמע בלי ברכותיה, כדי לקבל עליו עול מלכות שמים, וזמנה עד שקיעת החמה, אך אינו מחויב, ולא מקיים בזה מצות עשה של קריאת שמע.

בנשים: לדעת האשל אברהם (בוטשאטש, סימן ע ס"ק א) כיון שנשים פטורות מקריאת שמע, ממילא אינן חייבות להקפיד על זמן קריאת שמע כי לא קיבלו עליהו.

ומכל מקום עדיף לאשה לומר קריאת שמע בזמנה, בכך מקיימת מצות עשה שאינה מחויבת בו. וכפי שהורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל (מאיר עוז חלק ג עמוד תשל) שראוי שתקרא קריאת שמע בזמנה, ומכל מקום אם עבר זמן קריאת שמע, תקרא אחרי זמן קריאת שמע. מאידך לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו שער כ פרק י), נשים צריכות להקפיד על זמן קריאת שמע.

3. זמן ברכות קריאת שמע

באנשים: מבואר בשו"ע (סימן נח סעיף א, ג, ו), ובמשנ"ב (ס"ק א, ד, כד, כה, כז), שזמן ברכות קריאת שמע, הוא עד סוף שעה רביעית, כי הברכות אינן שייכות לקריאת שמע, אפילו שנתקנו לפני ואחרי קריאת שמע, אין הברכות על קיום מצות קריאת שמע שהרי אין מברכים אשר קדשנו במצותיו וצווננו לקרות שמע, ודינם כתפילה שזמנה עד שעה רביעית. וכן לגבי ברכת אמת ויציב, מבואר במשנ"ב (סימן סז ס"ק ג) שזמנה היא רק עד שעה רביעית.

ומפורש בשו"ע (סימן נח סעיף ו), ובמשנ"ב (ס"ק כו), שאם עברה שעה ד' ולא קראה אפילו באונס, הפסיד הברכות, ואם בירך הוי ברכה לבטלה, וקוראה בלא

ברכותיה כל היום. וציין המשנ"ב למה שכתב בביאור הלכה (ד"ה קוראה) את דעת המשכנות יעקב (סימן עז), שבדיעבד אפשר לברך ברכות ק"ש עד חצות כמו גבי תפילה. וסיים הביאור הלכה, ואפשר שיש לסמוך על זה לענין אם היה לו אונס, שלא היה יכול לקרות הברכות עד ד' שעות, יכול לברך עד חצות, כי מצאתי בספר מהרי"ל (הלכות תפילה), שכתב בשם מהר"ש שהמנהג להקל בנאנס שלא להפסיד הברכות.

4. איחרה זמן ברכות קריאת שמע

יש ג' שיטות בברכות קריאת שמע בנשים אחרי ד' שעות.

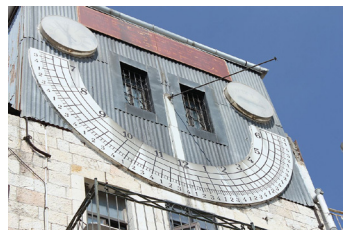
לא מברכת אפילו באנוסה: לדעת החזון איש (מעשה איש חלק ה עמוד י) נשים לא יאמרו ברכות קריאת שמע, אחרי שעה רביעית. וכן השיב הג"ר חיים קניבסקי זצ"ל (נקיות וכבוד התפילה אות רנז, רנט) לגבי ברכות קריאת שמע בנשים, שצריכות להקפיד לא לאומרם אחרי שעה רביעית, ואצלן זה יותר חמור מאנשים.

וכן נטט הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (עדות נכדו לרבני הילכתא) נשים שאינן חייבות בברכות קריאת שמע, לא יסמכו על המקילים, ולא יברכו אפילו באונס, כי הביאור הלכה מיקל רק באונס, לסמוך על המשכנות יעקב עד חצות.

והטעם בשיטה זו, שאם איחרה מוטב שלא תאמר ברכות קריאת שמע, כיון שאשה פטורה מקריאת שמע ומברכות קריאת שמע, עדיף שלא תברך מספק אחרי ד' שעות מדין ספק ברכות להקל, ותחוש להכרעת השו"ע שאחרי זמן תפילה הברכות הם לבטלה, ורק באיש שמחויב בברכות קריאת שמע, כיון שהוא אונס סומך על מה שכתב הביאור הלכה, לנהוג כשיטת המתירים לברך אחרי ד' שעות.

מברכת תמיד: ולדעת האשל אברהם (בוטשאטש סימן ע) והגר"מ שטרנובך שליט"א והגר"א בנבצל שליט"א (גיליון השיעור השבועי מספר 21), נשים לא צריכות להיזהר בזמן קריאת שמע ותפילה, ובכלל זה ברכות קריאת שמע, שיכולות לברך גם אחרי זמן תפילה. **מברכת באנוסה:** לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו שער יט פרק כ) אישה שלא בירכה ברכות קריאת שמע לפני שעה רביעית דינה כדיון האיש, שבאנוסה יכולה לברך ואם אינה אנוסה אינה יכולה לברך, אך אם קמה מאוחר בגלל שהלכה לישון מאוחר, אינו נחשב אונס, ולכן אישה שעסוקה בצאצאיה, או בילד חולה בבית, לא נחשבת אונס כי יכלה לקום מוקדם ולהתפלל, ותקרא ק"ש בלי ברכותיה. ורק אם היתה טרודה מעלות

**שעון השמש המפורסם
בבית הכנסת 'זהרי חמה'
רחוב יפו ירושלים**

השחר עד סוף שעה רביעית נחשבת אונס. [בתפילת תשלומין מספיק שאינו פושע ממש, אבל בברכות קריאת שמע צריך אונס ממש להתיר ספק ברכות].

והשיב הגר"ח פ' שיינברג זצ"ל (רגשי לב) שדין האשה כדין האישה, שיכולה לברך ברכות ק"ש עד חצות רק אם היא אנוסה. והחולקת לישון מאוחר מחמת שטרודה נקראת אנוסה, אך אם הלכה לישון מאוחר מחמת עצלות אינה נחשבת אנוסה, וכן תלמידת סמינר שלא הספיקה להתפלל לפני השיעור, תלוי אם זה מחמת אונס או עצלות.

ולדעת הג"ר אפרים גרינבלט זצ"ל (רגשי לב) אשה שישנה יותר מידי נחשבת כאנוסה, ולא משנה למה היא ישנה. וגם לגבי תלמידת סמינר דעתו שאם היא לא רוצה להפסיד את השיעור או מתביישת לאחר, גם זה בכלל אנוסה לענין ברכות קריאת שמע.

וכתב הגר"ח ז' אויערבאך זצ"ל (הליכות ביתה סימן ה הערה ט), שדין הנשים בברכות קריאת שמע כמו האנשים, ואסור להן לברך ברכות קריאת שמע וברכת אמת ויציב לאחר הזמן.

5. תפילת תשלומין

תשלומין בתפילה הבאה: מבואר ב**שו"ע** (סימן קח ע"א) ו**במשנ"ב** (סימן פט ס"ק ז, וסימן קח) אם בשוגג או באונס לא התפלל קודם חצות, ימתין חצי שעה אחרי חצות שיגיע זמן תפילת מנחה, ויתפלל מנחה, ואח"כ יתפלל שוב שמונה עשרה להשלמה של שחרית. אבל אם במזיד לא התפלל קודם חצות, אין לו תקנה.

גם בנשים שייך תשלומין (למרות שיש צד שאינן חייבות) כמבואר ב**משנ"ב** (סימן רסג ס"ק מג) שאם לא התפללה מנחה לפני הדלקת נרות, תתפלל מעריב שתיים. ולכן אשה ששכחה להתפלל, או חשבה שכבר התפללה, או שהיתה חולה, נקראת אנוסה ויכולה להשלים שתיים בתפילה הבאה.

6. סדר התפילות

לגבי סדר התפילות בנשים יש הרבה שיטות בנושא, ונציין את חלקם.

לכל הפחות: לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק א סימן יד), לכל הפחות תמיד צריכה לומר, ברכות התורה, ברכות השחר, פרשת התמיד, ברוך שאמר אשרי ישתבח, פרשת שמע, אמת ויציב עד גאל ישראל, שמונה עשרה. ותפילת מנחה. תפילת ערבית אינה מחויבת.

ולדעת הגרא"מ שן זצ"ל (מכתבים ומאמרים חלק ג עמוד עד) צריכות לומר ברוך שאמר אשרי ישתבח, קריאת שמע וברכותיה, שמונה עשרה. ובתפילת מנחה תתפלל שמונה עשרה.

ולדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל (אשי ישראל תשובות הגר"ח סימן קלו, כל משאלותיך עמוד תקנז), אם משערת

שישאר לה זמן מועט בנוסף לתפילת שמונה עשרה, עדיף שתאמר פסוקי דזמרה יותר מברכות השחר, שהרי ברכות השחר זמנם כל היום. וכן עדיף אמירת פסוקי דזמרה ברוך שאמר אשרי וישתבח יותר מקריאת שמע, כי פסוקי דזמרה שייכים לשמונה עשרה, ואילו מקריאת שמע היא פטורה מעיקר הדין.

וכתב בשו"ת משאת בנימין (לתלמיד המהרש"ל, מהדורת מכון זכרון אהרן, עם תרגום קונטרס לנשים) שאם אין לאישה זמן להתפלל תפילה שלימה, תתפלל מאדון עולם עד פרשת התמיד, ברוך שאמר, אשרי ומישתבח עד אחרי שמונה עשרה, ואשרי ועלינו לשבח.

וראה בפסקי תשובות (סימן קו אות א) מה שסידר סדר התפילה לנשים שאין עיתותיהן בידיהן על פי רבותיהן גדולי הדורות האחרונים, המנהג המקובל שאם אין לה זמן סומכת על שיטת הרמב"ם שמשפיק שבח בקשה והודאה, אם יש לה זמן תתפלל את כל התפילה, אם אין לה זמן לכל התפילה תדלג על קרבנות ואשרי ובא לציון, אם גם לזה אין לה זמן תאמר בפסוקי דזמרה רק ברוך שאמר אשרי ישתבח, אם גם לזה אין לה זמן תאמר רק קריאת שמע ושמונה עשרה, ומוסיף שבי"ט נהגו להשתדל להתפלל כסדר.

ב'סדר תפילת שחרית המקוצר לנשים' מאת הג"ר נחמן ברוקוביץ שליט"א כותב את הסדר המקוצר על פי פסקי השו"ע ושו"ע הרב ומשנ"ב; ברכות השחר, ברכות התורה, פרשת התמיד, פסוק ראשון של קריאת שמע, ברוך שם, ויציב ונכון, שמונה עשרה.

ובספר רגשי לב העמיד את הדברים באופן הבא:

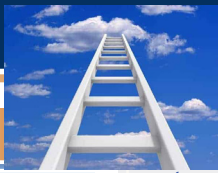
קצת זמן: אם יש לה קצת זמן, תאמר ברכות השחר ושאר ברכות, ופסוק של שמע, וברוך שם, ברכת אמת ויציב (ואם אין לה זמן תדלג על ברכת אמת ויציב), ושמונה עשרה.

קצת יותר: ואם יש לה יותר זמן, תאמר גם ברוך שאמר אשרי וישתבח (בשם הגר"ח פ' שיינברג, וכעין זה כתבו הגר"ש"א והשבט הלוי). ובשבת תוסיף גם נשמת (על פי המשנ"ב סימן נא ס"ק ה).

הרבה זמן: ואם יש לה עוד יותר זמן תוסיף ותאמר גם פסוקי דזמרה או ברכות קריאת שמע שלפניה, ופסוקי דזמרה שאחרי 'אשרי' עד 'כל הנשמה תהלל קה' קודמים לברכות קריאת שמע שלפניה, כי אישה חייבת בתפילה ופטורה מקריאת שמע (הגר"ח פ' שיינברג).

יש אומרים שברכות קריאת שמע קודמות לפסוקי דזמרה, באישה שאיחרה לבית הכנסת או שיש לה קצת זמן להתפלל (הג"ר משה הברשטאם) ומבארים שיצאה ידי חובת פסוקי דזמרה בברוך שאמר אשרי וישתבח, וברכות קריאת שמע זה תקנת אנשי כנסת הגדולה.

אחר כך תוסיף פרשת התמיד (הגר"ש"א) ויש אומרים פסוקי דזמרה בשלמות שהם הכנה לשמונה עשרה (הגר"ח פ' שיינברג).

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. זמן קריאת שמע: משיכיר את חבירו, ובשעת הדחק מעלות השחר. ונמשך הזמן עד שלוש שעות זמניות, למגן אברהם מונין מעלות השחר, לג"א מונין מגן החמה. עבר זמנו קורא ואין לו שבר כקורא בזמנה.
- ב. קבלת עול: מניח פטורות מקריאת שמע, וחייבות רק משום קבלת עול מלכות שמים, ולכן לא צריכות להקפיד על זמן קריאת שמע, אך עדיף שיקרא בזמנה, כי כך מקיימות גם מצות עשה. ויש שכתב שצריכות להקפיד על זמן קריאת שמע.
- ג. זמן תפילה: מגן החמה, ובדיעבד מעלות השחר. ונמשך הזמן עד ארבע שעות, ואחרי הזמן יש לו שבר תפילה ולא שבר תפילה בזמנה. איחר באונס מתפלל עד חצות, איחר במזיד עושה תנאי שאם פטור תהיה תפילתו נדבה. אחרי חצות אין להתפלל שחרית. ואם נאנס משלים בזמנה, פשע אין לו תקנה.
- ד. נשים: יש אומרים שאינן חייבות בזמן תפילה. ויש אומרים שחייבות בזמן תפילה, ואם איחרה התפלל עד חצות. ויש שכתב שרשאיות להתפלל עד חצות אך לא יעשו כן לכתחילה.
- ה. זמן ברכות ק"ש: זמן ברכות קריאת שמע הוא רק עד סוף שעה רביעית, ואפסר חצות. ויש שכתב שאם היה לו אונס, שיוכל לקרות הברכות עד חצות.
- ו. פטורות ומקיימות: נשים אחרי ד' שעות לא יקראו ברכות קריאת שמע, ומחלוקת מה הדין כשהיא אנוסה, ויש שהקילו שבכל אופן יכולה לברך עד חצות.

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 446 בסך 100 שקל מזומן
האברך החשוב הר"ר ברוך חיים דינר שליט"א
כולל 'מדרש אליהו' אלעד

שאלה: האם מותר לעשות מלאכה בשעת התפילה?

פרט הדין בשעת ברכה, פסוקי דזמרה, קריאת שמע, שמונה עשרה, סדר התפילה, ברכת המזון? חילוקי הדינים בין דבר מצוה (צדקה, קימה לתלמיד חכם), לדבר הרושט (טיפול בילדים, ניגוב ידיים, הליכה), ולאפורשי מאיסורא (ש"ץ שטעה)?
 מקורות: גמ' (ברכות דף טז. יומא דף יט:), ירושלמי (ברכות דף יח. ת. ר"ף (ברכות דף ט: מדפי הרי"ף), רמב"ם וסכ"מ (הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה ד, ח), שולחן ערוך ומשנה ברורה (סימן סג סעיף ו ז, סימן קד סעיף א, סימן קפג סעיף יב, סימן קצא סעיף ג), ערוך השולחן (סימן קפג סעיף ח, כן החיים (סימן ס"ק כו, סימן סו ס"ק ז), שבט הלוי (חלק ו סימן קמו), שיעורי הגר"ש אלישיב (ברכות דף טז. כג:), דרך אמונה (מתנות עניים פרק י ציון ההלכה צו), דעת נוטה (חלק א אות נג הגר"ח 49), תשובות ונהגות (כרך א סימן סא, כרך ד סימן כב).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדיית. התשובות המובחרות שילבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.
כבדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!
 נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:
 1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
 2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
 3. בתוך 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
 4. בפקס מספר 1532-6507823
 5. במייל 5047867@gmail.com

עדכוני הלכה

נשים בקריאת התורה

במגן אברהם (סימן רפב) ובמשנ"ב (סימן רפב ס"ק יב), מביאים ממשכת סופרים שנים חייבות לשמוע קריאת התורה כאנשים. ואין נוהגות לזהר בזה, ואדרבה יש מקומות שנוהגות הנשים לצאת חוץ בעת הקריאה. ותמנהו האחרונים: א. לא מציינו שהנשים מקפידות לבוא לשמוע קריאת התורה. ב. מה ההסבר בנהגות לצאת החוצה?
 ותיריך בקונטרס הליכות גבר (דיני קריאת התורה והפטרה) שחיוב הקריאה מוטל על הציבור ולא על היחיד, והחובה המוטלת על הציבור ודאי שהיא רק על הגברים ולא על הנשים, ואין חיוב לנשים לבוא לשמוע הקריאה. אבל חיוב השמיעה למצאיים בבית הכנסת בשעת הקריאה, שייך גם בנשים, שאסורות אז בעיסוק בדברים אחרים. ולכן אם רוצות להתפלל או לעסוק בענין אחר, עדיף שיצאו בזמן הקריאה.

נושא הגיליון הבא:

'מלאכה בשעת תפילה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

בשורה משמחת!

לאחר שנים של עמל ויגיעה הופיע ויצא לאור 'סדר תפלותינו' כל התפילות לימות החול שבתות ומועדים עם פסקי הג"ר יהודה אריה הלוי דינר שליט"א ברגש על תפילת נשים והנהגתן

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...